

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Стеблюк С.В.

У статті з'ясовується сутність поняття «педагогічні технології», визначаються основні напрями дослідження з означеної проблеми. Розкривається новий підхід до проведення лекції у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

Ключові слова: інновація, інноваційні технології, лекція.

Освіта є стратегічною основою розвитку особистості, суспільства, нації і держави, запорука майбутнього. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті визначено мету, пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку освіти. Це особистісна орієнтація освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; запровадження освітніх інноваційних технологій [4].

На сьогоднішньому етапі розвитку освіти проблема впровадження інноваційних технологій є надзвичайно актуальною. З цього питання можна виділити ряд напрямів дослідження:

- поняття «інноваційні процеси» у педагогічній науці (І.Лернер, М.Скаткін, В.Беспалько, В.Сластьонін);
- освітні технології (О.Пехота, С.Сисоева);
- інтерактивні технології навчання (О.Пометун).

Сучасні освітні інноваційні концепції мають місце у дослідженнях Ю.Васькова [1], С.Єрмоленкова, Л.Мацько [3].

Більшість означених досліджень спрямована на загальноосвітні навчальні заклади, а вища школа залишилася поза увагою науковців.

Мета статті – розкрити поняття «інновація» і подати окремі інноваційні методи навчання у вищій школі I-II рівнів акредитації.

Цілком певно можна стверджувати, що вища школа сьогодні є соціокультурним простором, який характеризується підвищеною інтенсивністю інноваційних процесів. Для України інноваційний потенціал вищої школи може і повинен стати ресурсом для модернізаційного прориву. В умовах перманентної науково-технологічної революції життєвий цикл сучасних технологій стає меншим, ніж термін професійної діяльності фахівця. За цих умов домінуючим в освіті стає формування здатності фахівця на основі відповідної фундаментальної освіти перебудовувати систему власної професійної діяльності з урахуванням соціально значущих цілей та нормативних обмежень – тобто формування особистісних характеристик майбутнього фахівця. Якщо визначити за головну мету діяльності системи вищої освіти підготовку такого фахівця, то процес навчання доцільно організувати таким чином, щоб забезпечувався всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця. Результати численних вітчизняних досліджень свідчать про те, що студенти погано володіють методологічними та економічними знаннями. Щоб мати можливість знайти своє місце в житті, сучасний випускник вищого навчального закладу повинен володіти певними якостями:

- адаптування у мінливих життєвих ситуаціях, в умовах ринку;
- самостійно та критично мислити;
- бути здатним генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- бути комунікабельним, інформаційно грамотним.

Засобом формування особистості при цьому стають освітні технології, продуктом діяльності – особистість випускника вищого навчального закладу, який має бути компетентним не лише в професійній галузі, але й мати активну життєву позицію, високий рівень громадянської свідомості, бути компетентним при вирішенні будь-яких завдань (задач), які ставить перед ним життя. У цьому процесі важливе значення надається інноваційним технологіям навчання.

Поява терміну «інновація» зумовлена розширенням міжнародного співробітництва в галузі педагогіки. І.Дзюба у статті «Які інновації потрібні науці та нації» наголошує, що слово «інновація» нове, але позначає воно явище старе, як світ». Уся історія культури і вся історія досліджень культури є історією інновацій, якщо розуміти під ними нові досягнення, нові способи творчої діяльності [2, с.6-9]. О.Падалка, О.Шпак, А.Нісімчук дають чітке визначення

терміну. «Педагогічна інновація – процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які до цього часу вирішувалися по-іншому [5, с.316]. На основі аналізу науково-методичної літератури під інноваційними педагогічними технологіями ми розуміємо цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику новаторських методів, прийомів, засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів. Це зумовлено тим, що система підготовки майбутнього спеціаліста має відповідати сучасним тенденціям розвитку суспільства, його запитам.

На сьогодні мають місце різні технології навчання, зокрема, це – проблемна технологія, ігрові, технології колективної та групової діяльності.

Основною формою організації навчання у вищій школі є лекція. Вимоги, структура та різновиди лекції мають місце у дослідженнях М.Фіцулі [6, с.54-56].

До лекції ставляться певні вимоги: моральний бік лекції і викладача, науковість та інформаційність (сучасний науковий рівень), доказовість і аргументованість, наявність достатньої кількості яскравих, переконливих прикладів, фактів, обґрунтувань, документів і наукових доказів, емоційність викладу інформації, активізація мислення слухачів, постановка запитань для роздумів, чітка структура і логіка розкриття послідовно викладених запитань, методична обробка – виведення головних думок і положень, підкреслення висновків, повторення їх у різних формулюваннях, викладання доступною і зрозумілою мовою, використання, за можливості, аудіовізуальних дидактичних матеріалів.

Структура лекції залежить від змісту і характеру викладеного матеріалу, але існує загальна структурна основа, яку застосовують до будь-якої лекції. Це, передусім, – повідомлення теми і плану лекції та суворе його дотримання. До плану включаються основні питання лекції, що можуть слугувати для складання екзаменаційних білетів.

На початку лекції слід пригадати зміст попередньої лекції, пов'язати його з новим матеріалом, визначити місце і призначення в дисципліні, в системі інших наук. Для розкриття теми використовують індуктивний метод: приклади, факти підводять до наукових висновків; можна також застосувати метод дедукції: пояснення загальних положень з наступним демонструванням можливостей їх застосування на конкретних прикладах. По кожному з аналізованих положень робляться висновки. Традиційна вузівська лекція називається інформаційною: вона може мати декілька різновидів.

Вступна лекція має за мету дати студентам загальне уявлення про завдання і зміст усього курсу, розкрити структуру й логіку розвитку конкретної галузі науки, техніки, культури, взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Головне завдання вступної лекції – сприяти розвитку у студентів інтересу до предмета з метою його творчого засвоєння.

Тематична лекція присвячується розкриттю конкретної теми навчальної програми з конкретної дисципліни.

Оглядову лекцію нерідко читають перед або під час виробничої практики. Головне її завдання полягає в тому, щоб сприяти забезпеченню належного взаємозв'язку і наступності між теоретичними знаннями і практичними уміннями та навичками студентів.

У заключній лекції підбиваються підсумки вивченого і викладеного матеріалу з даного предмета, в цілому, через виділення вузлових питань лекційного курсу і зосередження уваги на практичному значенні здобутих знань для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності студентів.

Проблемна лекція відноситься до активних методів навчання. Мета викладача – створивши проблемну ситуацію, спонукати студентів до пошуків вирішення проблеми, крок за кроком підводячи їх до шуканої цілі. Для цього новий теоретичний матеріал подається у формі проблемної задачі. В її умовах є суперечності, які потрібно знайти і розв'язати. У ході їх розв'язання і в кінці – як

результат – студенти набувають у співпраці з викладачем нових потрібних знань.

Вважаємо, у системі вищої освіти особливу увагу потребують нові підходи до проведення лекцій, які повинні бути оснащені технічними засобами навчання – відео-магнітофонною та телевізійною технікою, графопроекторами тощо. Сьогодні вимагає створення проблемних ситуацій, звернення до слухачів і одержання зворотнього зв'язку, стимулювання слухачів до активної дискусії. Одна з таких лекцій - це лекція за участю студентів. У цьому процесі важлива не кінцева схема лекції на дошці, а процес її створення. На відміну від традиційної лекції, означена лекція покликана змусити студентів більше думати, ніж записувати. Методика проведення такої лекції наступна: на столі література з проблеми і непродуманий план лекції. Студенти спостерігають, як саме викладач виділяє проблеми для висвітлення і вирішує, яким питанням слід приділити більшу увагу. Брати участь у живому процесі створення лекції означає включати в роботу розумову діяльність, уміти визначити основне і підводити підсумки. Зрозуміло, що неможливо запросити одразу 30 студентів для підготовки

лекції, але 5 студентів можуть взяти участь, а решта – записують основні ідеї на папері. Така лекція може перетворитися в деякій мірі на дискусію.

Зазначимо, що саме проведення лекції вимагає дослідження з проблеми застосування інноваційних технологій навчання, оскільки при наявності різних методів навчання у вищому навчальному закладі, лекція залишається провідним методом навчання.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Інноваційні технології навчання спрямовані на розв'язання педагогічних проблем, які до цього часу вирішувалися по-іншому. Значної уваги потребує вдосконалення лекції як основної організаційної форми навчання у вищій школі. До яких, насамперед, ми відносимо лекцію-прес-конференцію, лекцію-бесіду, лекцію-візуалізацію, лекцію-диспут та різновиди семінарів. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у визначенні системи організаційно-педагогічних умов ефективного впровадження інновацій у практику роботи ВНЗ I-II рівнів акредитації.

Література

1. Васьков Ю.В. Сучасні освітні інноваційні концепції. Педагогічні теорії, технології, досвід / Юрій Вадимович Васьков. – Харків, 2000. – 120 с.
2. Дзюба І. Які інновації потрібні науці та нації / Іван Дзюба // Урок української. – 2000. – № 2. – С.6-8
3. Єрмоленко С. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови / С.Єрмоленко, Л.Мацько // Дивослово. – 1994. – № 7. – С.6-8
4. Національна доктрина розвитку освіти. – К., 2002. – 16 с.
5. Сучасні педагогічні технології / А.С.Нісімчук, О.С.Падалка, О.Т.Шпак. – К., 2000. – 368 с.
6. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії / Михайло Миколайович Фіцула. – Тернопіль. – Навчальна книга – Богдан, 2005. – 168 с.

Стеблюк С.В.

Инновационные технологии обучения в высшей школе

В статье определяются основные направления исследований по этой проблеме. Раскрывается новый подход к проведению лекции в высших учебных заведениях I-II уровней аккредитации.

Ключевые слова: инновация, инновационные технологии, лекция.

Steblyuk S.V.

Innovational teaching technologies in a high school

The author of the article has considered the main directions of researches in the given problem. The new approach to the lecturing in higher educational establishments of the I-II levels of accreditation has been disclosed.

Key words: innovation, innovational technologies, lecturing.